

Í hesi greinarøð, sum er í 10 pørtum, skriva vísindafólk á Fróðskaparsetri Føroya um evni, tey granska í. Hesaferð skrivar Firouz Gaini.

FRÓÐSKAPARSETUR
FØROYA

VITAN & VÍSINDI

FIROUZ GAINI

*PhD og lektari
í antropologi*

HITT KYNIÐ

EIN **ENDURSKOÐA** SØGA UM **MENN**

Javnstøða

Tíðin er komin at draga menninar upp í kjakið um javnstøðu og kynssamleikar her heima. Hetta er neyðugt fyri at basa teimum mongu rættiliga einstáttaðu og veruleikafjaru fatanunum av »manslyndi«, sum eru í umfari. Føroyar eru efturbátur á økinum, tí flestøll grannalond, vit samanbera okkum við, hava í eftirhondini nógv ár granska í monnum og manslyndi úr sálarfrøðiligum, sosiologiskum og antropologiskum sjónarhornum. Eg skal í hesi grein royna at grundgeva fyri tørvinum á líknandi granskingartiltekum í Føroyum. Tað snýr seg stutt sagt um at endurskoða stirðnaðar allýsingar av muninum millum mann og kvinnu við støði í nýggjari »partleysari« vitan. Og tað inniber millum annað, at vit av nýggjum mugu spyrja okkum, hvør, sum umboðar hitt »veika« kynið? Svarið er, eyðsæð, meira samansett enn tað, vit vanliga hugsa.

Hvar eru menninir?

Trupulleikin er sjálvandi ikki, at kvinnur, í eini heildarmynd, hava fingið sterkari støðu í samfelagnum, tí tað er at rokna sum eitt heilsutekin í modernaðu

samtíð okkara. Hinvegin noyðast vit helst at ásanna, at tá almenna føroyska kjakið um kyn og javnrættindi síðan sjeytiárin fyrst og fremst hevur snúð seg um kvinnur og kvinnulív, so hevur – tilvitað ella ótilvitað – blinda eygað ofta verið vent »hinum«; tessvegna hava vit snøgt sagt ikki givið okkum far um djúpu broytingarnar í mentanarlígu

samleikunum og lívsstílnum hjá ungum monnum. Og hóast tað minnir um andsøgn, so hava menninir í ávísan mun sjálvir sett seg út á síðulinjuna. Teir verja ikki sína støðu. Ella, í eini meira »hernaðarligari« vending, teir taka ikki stríðið upp við framfýsnu kvinnurnar.

Rættir menn

Altjóða gransking, millum annað úr Norðurlondum, vísir at menn, ella rættari sagt, ávísir bólkar av ungum monnum, hava ilt við at fóta sær í sokallaða »seinmodernaða« samfelagnum. Teir verða vanliga lýstir sum sterkir og treystir, men fjala ein heilt øðrvísi veruleika undir skræðuni. Og eftirsum at hesir dreingir sjáldan ómaka sær at seta orð á kenslulív og at søkja stuðul uttanum nærmstu familjuna, so umboða teir ein rættiliga ósjónligan bólkar í samfelagnum. Teir royna, sum ofta verður tikið til, at »taka tingini sum ein maður«. Teir skulu, sum væntað verður av »røskum« monnum, útstrála sterkt sjálvsálit og sálarró. Tikið verður haraftrat fyri givið, at »rættir« menn tola og góðkenna hvassar atfinningar, sum revsa samleika og mandslyndi teirra. Trupulleikin er tó tann, at nútíðar samfelagið í grundini setir heilt onnur sosial krøv til ungar kvinnur og menn. Tað er í ringasta føri beinleiðis sjálvsoyðandi at »taka tingini sum ein maður«, tí tað kann forða ærukæra einstaklinginum í at verja seg sjálvan í einum samskiftisumhvørvi, sum alt ikki tekur støði í mentan og siðvenju úr farnum øldum.